

GHID STILISTIC

REALITATEA TV

Introducere

Prezentul ghid stilistic se adresează în principal editorilor și reporterilor Realitatea TV și conține regulile de redactare și titrare ale postului. Regulile au un caracter normativ. De ele vor ține seama și ceilalți membri ai echipei Realitatea TV care au legătură cu zona cuvântului scris și vorbit: prezentatori care își concep singuri intervențiile live, operatori titraje etc.

Acest document are ca scop un discurs verbal/textual eficient, elegant, simplu, colocvial și conform normelor gramaticale în uz. În plus, ansamblul de reguli menționate mai urmărește să contribuie la constituirea unei identități de brand a postului.

Am considerat cunoscute, pe parcursul ghidurilor de față, noțiunile de gramatică la nivelul unui absolvent de liceu și cele de teoria presei, la nivelul unui student la jurnalistică din primii ani. Capitolele și subcapitolele tratate reprezintă dezvoltări ale conceptelor elementare și abordări teoretice recente, după știrea noastră inexistentă în programa școlilor de jurnalism. Cei care își dau seama că nu posedă background-ul teoretic necesar lecturii acestui ghid pot începe cu:

Manual de jurnalism vol. I și II, de Mihai Coman, pentru teoria presei
Sinteze de limba română de Theodor Hristea, pentru gramatică.

1. LIMBĂ

Cuvinte cu probleme

Lista de mai jos include mai ales cuvinte a căror probabilitate de apariție în textele Realitatea TV este mare. Am redus explicațiile gramaticale și semantice la minimum și ne-am concentrat pe problemele care privesc cuvântul vorbit și mai puțin ortografia. Evident, asta nu înseamnă că titrajele (titluri, locații etc.) folosite de Realitatea TV pot fi contrare normelor.

Acciz (pl. *accize*) și nu: *acciză* - impozit indirect.

Alternativă - e folosit impropriu în *X are două alternative: să... sau să...*. Alternativa e ea însăși un cuplu de posibilități, situații, soluții. Se spune prin urmare: *X are o alternativă: să... sau să...* sau: *X are două posibilități: să... sau să...*

Amândurora și nu: *amândorura* - dativul lui „amândoi“.

A consulta (la doctor) - nu doctorul consultă pacientul, ci pacientul consultă un doctor. Doctorul oferă o consultație.

A decima - însemna, la origine, uciderea a una din zece persoane. Tinde să fie folosit în situații în care morții sunt cu mult mai mulți.

A executa (pe cineva) - se poate folosi numai în cazul autorităților. „Curtea de justiție a statului Ohio a decis execuția criminalului în serie.“ Teroriștii, în schimb, nu „execută“ o sentință a cuiva, fiindcă sunt în afara legii. Deci ei „ucid“.

Căpșuni (fructele) și nu: *căpșune*, cf. DEX '98, ediția tipărită

Confort și nu: *comfort* - și în derivate.

Correspondent (în locație), atât pentru reporterii de sex feminin, cât și pentru cei de sex masculin. „Correspondent special“ e de evitat, fiindcă un corespondent se găsește de obicei în locația respectivă. Trimisul este, în schimb, special.

Drept pentru care și nu: *drept care*.

Drumul Taberei și nu: *Drumul Taberii* - genitivul e ca pluralul, „tabere“ și nu „taberi“.

Eu continuu și nu: *eu continui*.

Filozofie și nu: *filosofie* (scris și pronunție).

Fortuit - înseamnă „întâmplător“ și nu „forțat“.

Evrei - poate fi folosit. Minoritatea etnică amintită nu are un consens în privința sensului peiorativ al cuvântului „evreu“. Inadmisibil sub orice formă e desigur „jidani“.

Înveterat - învechit în vicii, în rele (vezi mai jos diferența față de *învădat*).

Întregul teritoriu și nu: întreg teritoriul (ca și celelalte situații în care adjectivul „întreg“ stă înaintea determinantului). Articolul hotărât se transferă la adjectiv, iar construcția „întreg ...ul“ este învechită și pretențioasă. Cum ar fi să spunem: „puțin teritoriul“, „mic școlarul“...?

Învădat (adjectiv și uneori adverb) - vizibil, evident, care se înțelege bine.

Investit - atunci când e vorba de o persoană care a primit oficial o autoritate sau o demnitate. „Investit“ e participiul lui „a investi“.

Locație - are un sens bine definit în limbajul de televiziune, dar nu are ce căuta în redactare. Înțelesul lui din româna curentă este: „Chirie plătită pentru anumite lucruri luate în folosință temporară.“

Manifestanții nu pot fi „reprimați“, ci doar „respinși“, „goniți“ etc. Numai manifestația poate fi reprimată, fiindcă a reprima se folosește doar cu un subiect abstract.

Maxim (adjectiv, substantiv), dar *maximum* (adverb): *Un maxim de 33.350 lei, dar încordat la maximum.*

Monede și nu: *monezi*.

Oneros - înseamnă „costisitor“, „împovărător“, și nu „necinstit“.

Patibular - înseamnă „bun de spânzurat“ (pentru cazul că îl avem vreodată invitat pe Patapievic).

A plăcea, mi-ar plăcea, și nu: *a place, mi-ar place* - verb de conjugarea a II-a.

Premisă și nu: *premiză* (în scris și pronunție).

Prezumpție și nu: *prezumție* (în scris și pronunție).

Repercusiune și nu: *repercursiune* - înseamnă urmare, consecință.

Rromi și nu *țigani*, vezi „gay“.

Serviciu și nu: *servici* - în toate sensurile.

Sicofant - denunțator, delator, clevetitor.

Superfluu - înseamnă „de prisos“, inutil, și nu „extraordinar“ sau așa ceva.

A tăcea, aș tăcea, și nu: *a tace, aș tace* - verb de conjugarea a doua.

Trăsnet și nu *trăznet* (în scris și pronunție).

Trimis (special) - nu are un echivalent feminin. Se va folosi în situațiile în care un jurnalist de la Realitatea TV este trimis într-o zonă de conflict etc., prin contrast cu „corespondent“, care este un ziarist ce își desfășoară activitatea de obicei în locul respectiv.

Unguri - poate fi folosit. Vezi „evrei“. Desigur, nu se admite „bosgor“, „boanghenă“ etc.

Voiam, voiau și nu: *vroiam, vroiau* - fiindcă e vorba de imperfectul lui „a voi“ și nu de cel al lui „a vrea“. „A vrea“ are imperfectul „vream“, „vreau“, care sună ciudat/e același cu indicativul

prezent, drept pentru care e evitat.

Pentru alte cuvinte cu probleme, norma este cea din DEx, ediția 1998. În formă tipărită, acesta conține norme diferite de edițiile electronice, de Îndreptarul Ortografic, Ortoepic și de Punctuație sau de Dicționarul Ortografic, Ortoepic și Morfologic. De regulă, în cazuri gen *tumoare/tumoră*, e de avut în considerare prima formă dată DEx '98, fiindcă este cea folosită în limba comună. Celelalte forme aparțin limbajului de specialitate sau reprezintă variante tolerate.

Chestiuni de acord

Gramaticile normative existente nu sunt lămuritoare în privința câtorva probleme de acord. Le vom trece pe scurt în revistă.

Colective incomplete

O serie de substantive din limba română sunt clasificate drept colective incomplete. Este vorba de nume care desemnează un plural (clasă de ființe sau obiecte), dar de regulă cer un determinat:

- *majoritate* (majoritatea oamenilor, copiilor, obiectelor etc.)
- *mulțime* (o mulțime de persoane, jucării etc.)
- *armată* (o armată de călăreți, insecte, protestatari etc.)
- *grămadă* (o grămadă de proști, mere etc.)
- etc.

În propoziții de felul:

Majoritatea parlamentarilor a(u) reacționat dur la...

problema acordului stârnește polemici. Polemicile sunt inutile, deoarece nu există o normă în acest sens. Româna literară admite atât acordul după formă (la singular, cu subiectul formal, „majoritatea“, în exemplul de mai sus), cât și pe cel după înțeles (la plural, conform logicii care spune că subiectul este o colectivitate de persoane).

Putem, prin urmare, face acordul atât la singular, cât și la plural, în funcție de ceea ce vrem să zicem.

La Realitatea TV vom favoriza acordul după înțeles (conținut), fiindcă e mai aproape de româna colocvială și e permis de normele limbii literare.

Acordul lui „care”

Un caz aparte de folosire a lui „care” creează dificultăți, din motivul acordului dublu. Dăm mai jos un exemplu cu variantele corecte.

Băiatul a cărui carte
Fata a cărei carte
Băiatul ale cărui cărți
Fata ale cărei cărți
Băieții a căror carte
Fetele a căror carte
Băieții ale căror cărți
Fetele ale căror cărți
Băiatul al cărui câine
Fata al cărei câine
Băiatul ai cărui câini
Fata ai cărei câini
Băieții al căror câine
Fetele al căror câine
Băieții ai căror câini
Fetele ai căror câini

Al/a/ai/ale se acordă cu obiectul posedat (carte, câine) în gen și număr. *Care* se acordă cu posesorul.

Acordul după caz

În limba română, există nu numai acordul după număr, ci și cel după caz. Tendința de a păstra cazul numai la substantiv (*casei construite*) nu este acceptată de normă în momentul de față. Vom spune:

Casei construite, omului acestuia, zilei trecute, problemei acesteia

Acordul stilistic (semantic)

Mai nou, se discută destul de des despre așa-numitul acord stilistic. Este vorba de o coerență/consecvență logică, fără caracter de normă și fără legătură directă cu gramatica. Contextele care ridică astfel de dificultăți sunt de forma:

Pentru că localitatea lor se află pe viitorul traseu al austostrăzii Transilvania, li se propun

bani pentru terenuri. Bani cu care unii dintre ei vor să-și reconstruiască gospodăria/ile.

Acordul lui *gospodărie* e o problemă de sens și nu de formă (sintaxă). Depinde, în ultimă instanță, de nuanța pe care vrem să o accentuăm. Însă tendința de a pune mereu pluralul e ușor dizgrațioasă.

Problema se pune și atunci când realizăm acordul între fraze, fiindcă nu există o sintaxă a textului, care să dicteze norme în astfel de contexte:

Unul din cele mai inteligente animale, balena, trebuie protejat de lăcomia braconierilor. Ea/el este vânată/vânat de câteva sute de ani...

Acordul între subiect și predicat este făcut corect în prima frază (*protejat cu animal*), fiindcă *balena* este apozitie. La cea de-a doua, putem folosi femininul sau masculinul după preferință. În cazul dat, *ea* este mai puternic, fiindcă se leagă de substantivul concret, dar considerentul este de natură stilistică și nu gramaticală.

Acorduri atunci când nu e cazul

Uneori, în dorința de a vorbi/scrie corect, se ajunge la greșeli de limbă:

Ce-s cu lucrurile astea (incorect) în loc de: *Ce-i cu lucrurile astea.*

Ce e cu... sau ce este cu... e o construcție impersonală, deci nu se acordă. La fel se petrec lucrurile și cu *în ceea ce privește*:

În ceea ce privește militarii români din Irak și nu: *În ceea ce privesc militarii români din Irak.*

O altă greșeală frecventă este acordul adverbului, în compuse ca *nou-născut*. Așa cum se știe, adverbul este o parte de vorbire invariabilă. Vom spune/scrie:

nou-născuți, nou-veniți, nou-nouțe și nu: *noi-născuți, noi-veniți, noi-nouțe*

Cea mai cunoscută greșeală de acest fel îi aparține lui George Coșbuc:

Sunt grei bătrânii de pornit
Dar de-i pornești, sunt grei de-oprit

Înrudit cu greșeala de mai sus este un acord al gradului de comparație. Vom spune:

Cel mai bine plătită doctoriță și nu: *Cea mai bine plătită doctoriță*

Cel mai este gradul de comparație al lui *bine* și nu al lui *plătită*.

O uzanță neacceptată de normele limbii literare este acordul la plural cu mai multe adjective, ca în exemplul:

Pâinea și sarea nelipsite de pe masa românului...

Acest gen de acord provine din franceză. În română, se spune *pâinea și sarea nelipsită*, fiindcă adjectivul nu poate avea doi determinanți. Vom face acordul la plural numai atunci când riscăm să creăm confuzie, fiindcă altfel este vorba de o prețiozitate.

Un alt gen de prețiozitate se remarcă la folosirea adjectivului *întreg*. Vom spune:

Întregul teritoriu și nu: *întreg teritoriul*

Articolul hotărât se transferă la adjectiv, iar construcția „întreg ...ul“ este învechită și pretențioasă. Cum ar fi să spunem: „puțin teritoriul“, „mic școlarul“...?

Un alt caz aparte de acord merită menționat ca atare. Atunci când avem un subiect multiplu compus din substantive fara plural (singularia tantum), verbul rămâne la singular:

În piață este ceapă, usturoi, arpagic și nu: *În piață sunt ceapă, usturoi, arpagic*

Substantivele fără plural sunt în general nume de substanțe: *mazăre, mâncare, dinamită, pirită*. Unora dintre ele li s-a adăugat în timp un plural (*cepe, pirite*), dar regula de mai sus se referă la forma originală a cuvântului.

Pleonasme, exprimări redundante

Româna este o limbă destul de permisivă în privința pleonasmelor și a exprimărilor redundante. Totuși, felul cum este folosită în presă, astăzi, depășește acest nivel de permisivitate. Lista de mai jos nu e și nu poate fi completă.

Cel mai celebru - „celebru“ nu are grad de comparație

Cel mai superior - idem

Înconjurat din toate părțile

Nouă inovație

Roșu la culoare

Preturi scumpe - prețurile pot fi mari sau mici. Produsele sunt cele care pot fi scumpe sau ieftine.

Deontologie profesională - deontologia este chiar etica profesiei

Mijloace mass media - „mass media“ înseamnă „mijloace de comunicare în masă“. De altfel, este un plural. Deci nu scriem „Mass media a comentat că“, ci „mass media au comentat că“.

Detalii minore

Planuri de viitor

Experiență anterioară

Replică exactă - în sensul figurat provenit de la tablou-replică, copie realizată de un alt pictor.

Mai revine

Mai adaugă

A fundamenta... pe o bază

Un procent de X la sută - vom scrie/spune pur și simplu „X la sută“ sau „X procente“

Eveniment major - un eveniment nu poate fi decât major. „Major“ este în general o idee proastă, fiindcă se abuzează de el.

Unele din formulele de mai sus nu sunt pleonasme (sensul cuvintelor nu se repetă), și totuși constituie exprimări dubioase. Ne putem salva de ele nu verificând textul cu un grammar checker sau consultând o listă interminabilă, ci căutând concizia și claritatea în redactare.

2. STIL

Registrul stilistic

Textul Realitatea TV va fi redactat într-un stil colocvial-oral, dar nu argotic. Limita dintre colocvial și argotic este dată, în linii mari, de DEx. Dacă un cuvânt este prezent în DEx cu sensul în care se intenționează utilizarea lui și fără mențiunea „argotic”, atunci este admis. Exemple:

Pe blat este o expresie argotică, deși cuvântul „blat” este prezent în DEx (are un alt sens decât expresia). Se poate folosi în locul ei „pe ascuns”.

Pe șest este în DEx și are sensul de „pe ascuns”, deci poate fi folosit.

Evident, aici intervine și discernământul autorului.

Registrul stilistic Realitatea TV este mai serios decât cel al soft news-urilor de la televiziunile comerciale românești, dar mai oral/colocvial decât cel actual. Exemple de colocvialism prin comparație cu scriitura actuală:

Nu: *Ion Iliescu despre situația din Transnistria*, ci: *Ion Iliescu despre Transnistria*

Nu: *Președintele Putin a afirmat că...*, ci: *Președintele Putin a spus că...*

Nu: *Motivația acțiunii a fost că...*, ci: **Motivul** acțiunii a fost că...

Nu: *asistentă*, ci: *ajutor*

Nu: *numeroși*, ci: *mulți*

Nu: *a demara*, și nici: *a debuta*, ci: *a începe*

Nu: *a lectura* (nici nu există în DEx), ci: *a citi*

Nu: *a achiziționa*, ci: *a cumpăra*

Nu: *a utiliza*, ci: *a folosi*

Nu: *a ameliora*, ci: *a îmbunătăți*

Nu: *a anticipa*, ci: *a aștepta*

Nu: *a implementa*, ci: *a introduce*

Nu: *a solicita*, ci: *a cere*

Nu: *a materializa*, ci: *a realiza*

Nu: *cunoaște*, ci: *a ști* (*cunosc faptul că...* este de altfel incorect)

Nu: *a viziona*, ci: *a vedea*

Nu: *o mare parte din*, ci: *mulți*

Nu: *în conjuncție cu*, ci: *și*

Nu: *în situația în care*, ci: *dacă*

Nu: *în ceea ce privește*, ci: *despre*

Nu: *în continuare*, ci: *mai târziu*

Mai curând: *azi*, decât: *astăzi*

Mai curând: *e*, decât: *este*

Totuși: *aceasta*, *acesta* și nu: *asta*, *ăsta* (cu excepția lui: *Despre asta ne spune mai multe...* și alte contexte asemănătoare)

Există și contexte care cer cuvintele de la rubrica „nu”. Contextele sunt totuși mult mai rare decât frecvența în practică a cuvintelor.

Stilul jurnalistic românesc suferă influența sistemului stilistic general al limbii române. Acesta, la rândul lui, este marcat de trecerea a 50 de ani de comunism. Cu alte cuvinte, de încremenirea într-o zonă a limbajului care se caracterizează prin folosirea extensivă a unor neologisme vagi și cu grad mediu de abstracțiune, prin fraze lungi și excesul de precizare. Este motivul pentru care putem obține un aer de prospețime prin reintroducerea unor cuvinte din fondul principal și exprimarea orală. În exemplele de mai sus, formulările neologice nu aduc nici un plus de expresivitate sau precizie, ba dimpotrivă. Ele vin din dorința de exprimare „cultă” a unor vorbitori și scriitori de limbă fără resurse stilistice și culturale serioase. Vorbitori care au predominat în presa și discursul oficial al celor 50 de ani de comunism.

Opțiunea simplificatoare și orală este de luat în considerare nu numai în zona sinonimiilor (aproape) perfecte de mai sus. Cu puțin efort analitic, ea poate fi avută în vedere pe tot parcursul redactării și mai ales la colajare/rescriere.

O problemă aparte a registrului colocvial o constituie prepozițiile. Tendința de a le specializa mai mult decât e nevoie nu atestă nici un simț, nici o știință deosebită a limbii. În spiritul oralității, vom prefera:

Un pahar de apă lui: *un pahar cu apă*

Păpușă de cârpă lui: *păpușă din cârpă*

Numai o persoană cu un IQ de 60 ar putea aduce un pahar gol cuiva care îi cere *un pahar de apă*.

Repetițiile

Despre repetiții poate fi vorba, în stilistică, și în sensul bun, și în cel rău. În sens apreciativ, e vorba de un procedeu folosit mai curând de poeți. În sens depreciativ, de folosirea prea frecventă a unor cuvinte, de un autor lipsit de resurse.

Repetițiile cu sens stilistic

Sunt un procedeu utilizat mai ales în limbajul poetic. Aici, repetarea cuvântului crește expresivitatea și nu dă impresia de neglijență:

*Din **haos** Doamne-am apărut
Și m-aș întoarce-n **haos**
Și din **repaos** m-am născut
Mi-e sete de **repaos** (Eminescu)*

Se remarcă o anume simetrie a frazei. Procedeu se aplică mai ales asupra substantivelor, dar la limită, poate fi vorba și de cuvinte cu grad foarte înalt de abstracțiune, precum conjuncțiile:

*Și dacă ramuri bat în geam
Și se cutremur plopii
E ca în mine să te am
Și-ncet să mi te-apropii (Eminescu)*

Așa cum se va vedea mai jos, repetiția este o figură de stil care poate fi folosită în scrisul de televiziune.

Repetițiile din neglijență

Sunt foarte răspândite în presă, din cauza lipsei de timp pentru redactare și a lipsei de pregătire a unora dintre autori. Au binecunoscuta formă:

*Criza ostaticilor din Beslan va rămâne în cărțile de istorie drept unul din cele mai sângeroase evenimente ale începutului de mileniu. **Copiii** dezbrăcați fugind de exploziile din sala de gimnastică a școlii din Beslan **au impresionat** o lume întreagă. Majoritatea **copiilor au ajuns** în brațele rudelor lor, după 52 de ore fără apă și fără hrană. Alți **copii au fost împușcați** pe la spate de teroriști.*

Un preț prea mare pentru rezolvarea unei crize care, în cele din urmă, a fost aproape lichidată.

Așa cum se poate vedea, supărătoare nu este numai repetiția „copii”, ci și simetria frazelor (predicatele subliniate).

Evitarea repetițiilor

Evitarea repetițiilor prin sinonimie este un procedeu cunoscut, asupra căruia nu mai insistăm. Vom sublinia doar că procedeu are niște limite, fie ele și numai ale seriilor sinonimice din limba română. O soluție mai puțin practică, dar mai interesantă, este transformarea repetițiilor neglijente în repetiții stilistice. Fragmentul de mai sus se poate rescrie pentru un decupaj de doi prezentatori astfel:

PG EL: Criza ostaticilor din Beslan va rămâne în cărțile de istorie drept unul din cele mai sângeroase evenimente ale începutului de mileniu.

*PG EA: Cifrele, care nu pot exprima cu totul realitatea, sunt înspăimântătoare: 322 de morți, dintre care 155 de **copii**.*

*PG EL: **Copiii** dezbrăcați fugind de exploziile din sala de gimnastică a școlii din Beslan.*

*PG EA: **Copii** epuizați de foame și de sete, ajunși în brațele rudelor după 52 de ore fără hrană și fără apă.*

*PG EL: **Copii** care nu au mai ajuns în brațele rudelor, pentru că au fost împușcați pe la spate de teroriști.*

PG EA: Un preț prea mare pentru rezolvarea unei crize care, în cele din urmă, a fost aproape lichidată.

Topica asemănătoare are un efect retoric de astă dată.

Abuzul de pronume

O problemă înrudită cu cea de mai sus este utilizarea economicoasă a pronumelor. Datorită gradului ridicat de abstracțiune, acestea au o frecvență mult mai mare în exprimare decât numele proprii sau comune. Acest avantaj este totodată și un dezavantaj, fiindcă folosirea pronumelor duce la vag și privează discursul de elementul concret.

Atunci când oscilăm între un pronume și repetarea unui nume, o vom alege mai curând pe aceasta din urmă. Pronumele au un grad mai mare de abstracțiune față de nume, drept care aces-

tea sunt mai vii și mai evocatoare. Exemplu:

Nu: *Adrian Năstase l-a dat în judecată pe Theodor Stolojan. În replică, acesta se pregătește să...*

Ci: *Adrian Năstase l-a dat în judecată pe Theodor Stolojan. În replică, **Stolojan** se pregătește să...*

Bineînțeles, pronumele demonstrativ nu poate fi exclus din exprimare. Un principiu bun de lucru poate fi folosirea lui *acesta, aceasta* numai acolo unde ar putea fi *acesta din urmă, aceasta din urmă*.

De ce este de evitat gerunziul

Româna scrisă a fost invadată în ultimii 60 de ani de gerunzii. Gerunziile sunt folosite din comoditate mentală, acolo unde alte categorii morfologice ar exprima mai precis ideea:

Frații Cămătaru s-au lăudat că sunt prieteni cu Adrian Năstase, acesta nerăspunzând declarațiilor lor.

Gerunziul trebuie evitat pentru că:

- este abstract și prea puțin vizual
- ca mod impersonal, nu conține ideea de persoană; faptul că i se atașează subiect, complement etc. (*acesta, declarațiilor*, în exemplul de mai sus) constituie un abuz sintactic
- ca determinat al unui cuvânt din regentă (*Adrian Năstase*, în exemplul de mai sus), nu are o funcție sintactică foarte clară.

Foarte des, gerunziul este folosit ca un complement circumstanțial despre care nu știm dacă este de mod, cauză, timp etc.:

Așteptându-l pe Ion Iliescu, membrii PSD prezenți la Congres nu știau dacă șeful statului va accepta propunerea de a candida pe listele PSD.

Din cauză că îl așteptau...? Atunci când îl așteptau...? Îl așteptau ca să accepte...?

Cum se evită gerunziul

Se caută o construcție sintactică mai precisă: *Membrii PSD prezenți la Congres îl așteptau pe Ion Iliescu, fără să știe dacă acesta va accepta propunerea de a candida pe listele PSD.*

Se rupe fraza, cu punct sau punct și virgulă: *Membrii PSD prezenți la Congres îl așteptau pe Ion Iliescu. Ei nu știau dacă președintele țării va accepta propunerea de a candida pe listele PSD.*

Când poate fi folosit gerunziul

Funcția proprie a gerunziului în română este aceea de complement circumstanțial de mod, fără subiect atașat:

*Traian Băsescu a început discursul **glumind**.*

Unii lingviști numesc această situație „element predicativ suplimentar“. Se observă că „glumind“ poate fi considerat, în exemplul de mai sus, ca subordonat și subiectului („Traian Băsescu“), și predicatului („a început“).

Inversiunile de topică. Dislocarea

Flexibilă ca structură sintactică, româna permite atât inversarea ordinii cuvintelor în frază cât și intercalarea unor cuvinte între două părți strâns legate sintactic. Inversiunile și dislocarea sunt o noutate relativă în retorica audiovizuală și merită utilizate pentru o forță expresivă mai mare.

Inversiunile

Româna vorbită și cea poetică se caracterizează printr-o topică (ordine a cuvintelor în frază) mai elastică decât cea folosită în scriitura de presă. Este vorba de situații ca plasarea subiectului după predicat, care pot contribui la o frază mai expresivă și, ca atare, pot fi preluate în zona audiovizualului.

La aniversarea Canalului Dunăre-Marea Neagră a participat și Regele Mihai.

Într-un context de felul celui de mai sus, se poate începe cu complementul de timp și termina cu subiectul, fiindcă Regele Mihai e „poanta” enunțată la sfârșit. Inversiunile sunt de aplicat mai ales în contexte de felul:

Până atunci, vă va ține companie Ciprian Dinu, preferabil, în general, lui: Până atunci, Ciprian Dinu vă va ține companie.

Chestorul Marian Tuțulescu, șeful Poliției Capitalei, a declarat că nu e pentru prima oară când dispăre o mașină de poliție, preferabil, în general, lui: nu e pentru prima oară când o mașină de poliție dispăre.

Detalii ne oferă colega noastră Anda Purdelea, preferabil lui: Anda Purdelea ne oferă detalii.

Dislocarea

E apanajul dintotdeauna al poezilor și prozatorilor calofili:

*Îl străjuiau din multe
doinindu-i pururi **ulmii** (Voiculescu)*

Între predicat și subiect, care în mod normal stau alături în topică inversă, este intercalat un alt grup sintactic.

*Mi-ar trebui alte cuvinte și un om, sărac dar fermecat în gospodăria mea **fulgerată**, din patru părți, pe toate ferestrele, **de soare**. (Arghezi)*

Procedeul se mulează mai bine pe uzanțele presei scrise și percepția bidimensională a textului. În audiovizual, poate fi folosit cu economie, deci rar și cu intercalări scurte.

Există și un caz de dislocare neacceptat. *Chiar* tinde să fie folosit în ultima vreme în locul pronumelui de întărire:

Chiar în miezul problemei, în loc de: în însuși miezul problemei.

Topica: *în chiar miezul problemei* nu este admisă. Este pur și simplu o greșală de limbă și nu un procedeu stilistic.

Limbajul de specialitate și stilul jurnalistic. Jargonul

O greșeală frecventă, mai ales la jurnaliștii începători, este preluarea ca atare a formulărilor sursei. Dacă reporterul va consemna cu exactitate detaliile oferite de specialist prin viu grai sau printr-un press release, o știre referitoare la infracțiuni sau una despre un produs electronic va fi exactă, dar de neînțeles pentru cititorul nespecialist. Un exemplu din telefonie mobilă:

Telefonul Nokia 6220 este un produs elegant care înseamnă profesionalism. Dispune de o cameră video integrată, care vă oferă funcții de înregistrare și transmitere imagini pentru deplasările Dvs. și vă permite să creați mesaje multimedia.

Telefonul Nokia 6220 vă ajută să organizați rapid și ușor biroul Dvs. mobil. Datorită posibilității de conectare prin EDGE și GPRS pentru transmisii de date de mare viteză, telefonul oferă o modalitate mai rapidă și mai performantă de navigare pe Internet și de expediere a mesajelor, iar browserul XHTML WAP 2.0 vă pune la dispoziție o interfață integral color și permite vizualizarea unui conținut grafic mai bogat.

Caracteristici principale

Cameră video digitală integrată (CIF 352 x 288)

WAP 2.0 prin GPRS/EDGE

Browser XHTML

Serviciu de mesaje multimedia (MMS)

Contacte cu informații despre prezență

Mesaje e-mail

Aplicații Java™

Agendă cuprinzătoare

Telefon universal ce operează în rețelele GSM 900/1800/1900 (www.nokia.ro)

Așa cum se vede, fabricantul a rezolvat numai parțial problema limbajului tehnic. De obicei, el va avea tendința să introducă lista de caracteristici cu un număr de fraze de tip publicitar, fără valoare informativă. Știrea s-ar putea scrie așa:

Lansat pe 12 septembrie, Nokia 6220 este un telefon din categoria business, cu atuuri ca transmisiile de date de mare viteză și facilități de tip Office. Telefonul mai include o cameră încorporată cu rezoluția de 352 x 288 de pixeli și un browser de XHTML care permite afișarea paginilor într-o formă foarte asemănătoare cu aceea de pe monitoarele calculatoarelor.

Conectarea se realizează prin intermediul tehnologiilor EDGE și GPRS. Agenda, contactele, serviciul de mesaje multimedia și cel de e-mail sunt mai colorate, mai ușor de folosit și mai încăpătoare față de versiunile anterioare.

Importate din limbajul de specialitate în cel jurnalistic, exprimările tehnice sau de altă natură devin jargon, cu alte cuvinte un fenomen lingvistic cu conotații în general negative. Jargonul e tentant nu doar pentru începător, ci și pentru reporterul cu vechime, fiindcă acesta s-a obișnuit cu limbajul surselor sale și are tendința de a-l folosi în redactare.

Clîșeele

Știm despre clîșee că sunt construcții semantice care de regulă și-au început cariera ca metafore, dar nu au ajuns idiomatisme (frazologisme). „Orașul de la Poalele Tâmppei“ a fost cândva o formulă perifrastică pentru Brașov, dar utilizarea ei repetitivă a transformat-o într-un clîșeu, care nu mai evocă vizual, la cititor, o localitate de la poalele unui deal. Scriitura jurnalistică este cea mai vulnerabilă din acest punct de vedere, din cauza lipsei de timp și, adesea, de talent a autorului textului. Clîșeele gen „Orașul de la poalele Tâmppei“ apar de regulă în chip de construcții sinonimice, dar uneori ar fi preferabilă repetarea substantivului propriu (sau comun).

Motivul pentru care clîșeele trebuie evitate este evident: complică fraza fără a aduce un plus de impact. Moștenite de la un autor la altul, injectează vagul, generalitatea și confuzia într-o situație altminteri punctuală și factuală. Plusul de expresivitate sau impact poate fi obținut numai prin exprimări proaspete, iar asta, numai dacă o construcție stilistică este necesară. Clîșeele apar, fac o carieră frumoasă și apoi dispar. Lista de mai jos include un număr de expresii și formule care proliferază în toamna lui 2004 și va fi mai puțin utilă peste câțiva ani.

A fi în măsură să... Poate lipsi, în general, cu totul. În alte cazuri, nu avem nici un motiv să nu spunem „a putea“.

Era firesc, cu siguranță, fără îndoială, indubitabil, astfel, așadar... Uneori își au locul într-o frază, dar sunt eliminate în scriitura audiovizuală (mai ales), din motivul economiei.

Extrem de. Însoteste aproape orice adjectiv negativ, în dorința vană de a spori impactul la receptor: *extrem de neplăcut, extrem de complicat, extrem de trist...*

În cadrul. Are una din cele mai lungi cariere. Moștenit din presa comunistă, poate însoți aproape orice abstracțiune medie din categoria congres, adunare, întrunire, lege... Poate fi eliminat fără efort: *la congres în loc de în cadrul congresului, în lege în loc de în cadrul legii* etc.

Super. Argotic, vag, juvenil, a fost preluat în ultima vreme și în limbajul publicitar. A devenit adverb, dar e pe punctul de a se toci cu totul, prin repetiție.

Mega. Asemănător cu super, dar pe cale de extincție.

Manifestare, eveniment. Greu de înlocuit mai ales în presa culturală. „Eveniment“ e un clîșeu mai recent, care provine din engleză („event“ e și o lansare de carte, de pildă), care înlocuiește mai vechiul „manifestare“. Nu putem scăpa de unul din cele două decât scăpând de știre, cu totul. Dacă nu e vorba de o acțiune foarte modernă, care nu poate fi clasificată într-una din speciile vechi (vernisaaj, premieră, lansare etc.), atunci „manifestare“ sau „eveniment“ ascunde o încropeală care nu merită dată pe post.

La această oră. Nu e propriu-zis un clîșeu, dar uneori e folosit impropriu: *La această oră, convorbirile continuă*, când, de fapt, informația noastră este de acum o oră sau două ore.

...practic... nu spune nimic, de regulă, în textele de presă. Întotdeauna, acestea se referă la acțiuni și evenimente din lumea reală, „practică“.

...ridică semne de întrebare. E un sfârșit de frază pe cât de comod, pe atât de slab. De la caz la caz, de fiecare dată se poate spune altceva.

...(care) se anunță a fi... O formulare stufoasă pentru un fapt incert. De găsit alte soluții

Situația rămâne confuză (încordată, tensionată). Titlul cel de toate zilele atunci când evenimentele sunt în derulare, (Osetia, înaintea deznodământului). Însoteste de obicei un lead (cap video) confuz, care nu evidențiază ultimele evoluții. Care, oricât de insignifiante ar fi, pot constitui sămânța unui titlu/început de știre.

Istoric. Stă mereu pe lângă „eveniment“. Dacă ar fi să ne luăm după ceea ce noi înșine scriem, în fiecare zi au loc câte o duzină de evenimente istorice. Nu e destul că sunt evenimente?

Începutul sfârșitului. Mai rar, totuși uzat ca metaforă, poate în general lipsi.

Efectiv. A fost făcut celebru de Sandra Stoicescu, care a devenit la rândul ei celebră într-un anume sens din cauza lui.

Rupe tăcerea. Biata tăcere, la câți au rupt-o până acum...

Propoziții nominale, enumerări

Fără a fi în sine clîșee de exprimare, reprezintă o crampă stilistică. Sunt foarte frecvente, în capetele video, construcții de felul:

Teroare la Moscova. O mașină-capcană a explodat provocând...

Scandal în Parlament. Opoziția a părăsit sala...

Tristețe, lacrimi, copii abandonați pe marginea străzii, cerșetori cu mâna întinsă. Afganistanul e o țară care...

Cântăreți, politicieni, actori, sportivi. Lansarea albumului „Sunt roz“ a lui Jojo s-a bucurat de participanți din toată lumea bună...

Prima frază a exemplelor de mai sus este o așa-numită propoziție nominală (exprimă o judecată fără predicat, care în cazurile date ar fi verbul existenței). În cazurile 3 și 4, e vorba de enumerări (propoziții nominale cu subiect multiplu). Deși procedeul e unul puternic în sine, în

momentul de față este folosit în televiziunile românești și când e cazul, și când nu e cazul. Se recomandă utilizarea lui cu mare economie.

Excepții (formule repetitive care nu sunt clișee)

O serie de formule repetitive și cuvinte cu frecvență mare de folosire, utilizate în scriitura de televiziune nu constituie clișee. Este vorba, pe de o parte, de cele care se subsumează regulilor marketingului, care este mai curând caracterizat prin repetiție: sloganuri, menționarea numelui postului (Realitatea TV) atunci când am fi putut scrie ușor „televiziunea noastră“.

O a doua categorie acceptabilă o constituie cuvintele tari din zona: „scandal“, „dezastru“, „teroare“, „calamitate“ etc. Deși sunt rude foarte apropiate ale clișeelelor, ele nu pot fi evitate și funcționează, la receptor, ca niște cuvinte-cheie. Admise sunt cuvintele și nu sintagmele.

În fine, a treia categorie de exprimări repetitive care nu pot fi considerate clișee sunt formulele de politețe. Ca și în viață, la începutul și la sfârșitul jurnalelor se folosesc aceleași formule pentru a exprima aceleași gânduri bune. Asupra lor se poate inova, dar numai într-o mică măsură.

Negația și dubla negație sunt de evitat

Elastică din punct de vedere sintactic, limba română permite obținerea unor nuanțe stilistice prin dubla negație sau negarea unui verb cu sens negativ:

*Premierul nu a ascuns faptul că...
Asta nu l-a împiedicat să...*

Acest gen de construcție este greu de perceput în limba vorbită. Sau, altfel spus, creează dificultăți la citirea de pe prompter. Prin urmare, folosirea lui va fi evitată.

Și negația simplă creează o problemă de intonație. Adesea, în locul ei putem folosi un verb cu sens negativ:

*Guvernul nu este în favoarea măsurilor vamale protecționiste...
poate deveni:
Guvernul se opune măsurilor protecționiste...*

3. TEHNICI DE REDACTARE

Cât de lungi trebuie să fie frazele?

Se știe că scrisul pentru televiziune înseamnă fraze mai scurte, din motive de dinamism și mai ales de respirație a prezentatorului sau editorului de voce. Răspunsul la întrebarea „cât de scurte“ e mai complicat, dar mai natural decât ar părea. În primul rând, o frază bine construită nu e niciodată lungă. Natural, editorul de voce va putea să-și regleze coloana de aer în funcție de virgule, construcții incidente etc., la fel cum și-ar regla-o dacă ar fi vorba de mai multe fraze, despărțite de puncte. Există un singur test care dă o oarecare indicație despre lungimea optimă și cursivitatea textului: o lectură făcută de autor cu voce tare. Se practică și la BBC, așa că nu e în nici un caz rușinoasă.

Pentru a crea senzația de concizie și dinamism, sunt de evitat următoarele:

- paranteze
- construcții incidente (cele dintre linii de pauză - așa-numitele liniuțe)
- citatele propriu-zise (e de preferat vorbirea indirectă, vezi „Atribuirea“)

Lead-ul optim

Considerațiile de mai jos sunt înrudite (sau chiar redundante) și ajută în primul rând la scrierea unui lead ideal. Ele se aplică însă în aproape orice situație, de la titlu la ultima frază a textului.

În scriitura de calitate, subiectul logic tinde să fie același cu cel gramatical

Nu: *Trei gropi de pe Bulevardul Magheru au fost astupate de primarul Băsescu.*

Ci: *Primarul Băsescu a astupat trei gropi de pe Bulevardul Magheru.*

Totuși, în cazuri mai rare: *Copiii au fost tratați de medici pneumologi la spitalul din Beslan.*

Și nu: *Medicii pneumologi de la spitalul din Beslan i-au tratat pe copii.*

Motivul: copiii sunt în centrul atenției/narațiunii.

De evitat: diateza pasivă

Abordarea de mai sus duce de la sine la evitarea diatezei pasive („au fost astupate“). Diateza activă („Primarul Băsescu a astupat...“) scurtează și descâlcește fraza. În plus, ea permite folosirea unui verb de acțiune, concret, care dă un ritm alert.

Complementele și subordonatele circumstanțiale de timp și loc

Răspund la întrebările „unde“ și „când“. Dar, prezente la începutul frazei, sunt semnul neglijenței, mai ales în scriitura pentru audiovizual. Exemplu:

În seara de vineri, un comando de teroriști a sechestrat 150 de copii într-o sală de gimnastică din Beslan.

Aplicând recomandările de mai sus, fraza se răstoarnă:

Un comando de teroriști a sechestrat vineri (vinerea trecută) 150 de copii într-o școală din Beslan.

Subiectul logic este același cu cel gramatical, iar telespectatorului i se oferă imediat un cuvânt cheie, în loc de o situație temporală fără încărcătură.

Vizualizarea. Scara abstracțiunilor

Toate studiile psihologice sunt de acord cu faptul că văzul este simțul privilegiat al omului (spre deosebire de câini, de pildă, care văd mult mai prost, dar au un miros mult mai dezvoltat). Este clar de ce, pentru o narațiune dinamică, este recomandată vizualizarea, care include folosirea verbelor de acțiune, la rândul lor vizuale și dinamice. Este trucul dintotdeauna al poezilor, care, pentru o comparație sau o metaforă, au folosit vizualul ca semnificant, pentru un semnificat abstract:

Iarna ca un roi de fluturi albi (Alecsandri)

Situația inversă este atipică și recentă. Constantin Noica spunea că poezia modernă românească a început de la un vers al lui Eminescu:

Braț molatec ca gândirea unui împărat poet

Se observă aici că semnificantul e abstract („gândirea“); semnificatul e cel concret, vizual („braț molatec“). Acest gen de comparație este, totuși, rar.

Scritura de presă narativă/concretă

Toate cele de mai sus duc la următoarea concluzie: în scriitura jurnalistică trebuie să predominie cuvintele concrete, mai ales vizuale, care dau forță textului și, psihologic, evocă percepții de tip vizual.

Luăm ca exemplu un text, pe care îl vom transforma conform preceptului de mai sus:

In fabrica de la Stuttgart se fac ultimele pregatiri pentru noul Porsche Boxster, informeaza Deutsche Welle.

Constructorul de masini sport din Stuttgart, Porsche, va scoate pe piata la sfarsitul lunii noiembrie noua versiune a modelului Boxster. Noul model Boxster va putea fi cumparat din 27 noiembrie in Germania si din 15 ianuarie in reprezentantele Porsche din Statele Unite, au declarat oficialii companiei din Stuttgart. (Cronica Română)

Conform principiului de mai sus, textul s-ar putea rescrie, cu un plus de informații, cam așa:

Primul Porsche Boxster serie nouă este pe punctul de a ieși din fabrica din Stuttgart a celebrei companii. Mașina este dotată cu un motor mai puternic decât predecesoarea ei cu același nume, de 3,5 litri, cu 6 cilindri în V. Boxster-ul are două locuri, ca și celelalte mașini Porsche, dar este mai practic, fiindcă este dotat cu compartimente pentru bagaje și în față, și în spate. Turismul va putea fi cumpărat din 27 noiembrie în Germania și din 15 ianuarie în SUA.

Se poate constata că în locul unor redundanțe au apărut date concrete și utile despre motor, numărul de locuri și compartimentele pentru bagaje. Bineînțeles, datele au necesitat un efort de documentare suplimentară, pe Internet, de câteva minute.

Abstractizări permise. Știri de sinteză și analiză

Selecția concretului operează foarte bine în anumite domenii tematice. Ne putem ghida după acest principiu atunci când scriem o știre-eveniment (explozia de la Odobești, de pildă - vagoane-cisternă, oameni, acțiuni: deraiere, stingerea incendiului etc.), una sportivă (minge, fotbalist, teren, poartă) etc. Există însă și zone în care abstractizarea este indispensabilă: macroeconomia, politica externă etc.

Aici, ne putem ghida după așa-numita Scară a abstracțiunilor a lui S.I. Hayakawa. O scară a abstracțiunilor este o serie de felul:

Vaca Bessie, vite, proprietățile fermei, economie (bani).

Se observă imediat că primul termen este cel mai concret, ultimul, cel mai abstract.

În principiu, cuvintele cu un grad de abstracțiune mediu, ca „primărie“, „întrunire“, „colectiv“, „manifestare“ sunt cele mai frecvente și mai greu de evitat. Ele sunt însă în același timp cele mai lipsite de impact. Se consideră că o scriitură de calitate realizează pendulări între termenul cel mai concret și cel cu maximum de generalitate. Concretul (exemplul) fixează cititorul în perceptibil, iar generalizarea devine mai clară.

Ca și în exemplul Porsche, o astfel de scriitură necesită o documentare specială și o construc-

ție diferită a articolului. Pornim de la o statistică:

45 la sută din populația României a utilizat un calculator cel puțin o dată, în scopuri de agrement sau profesionale.

Statisticii i se poate adăuga un caz concret și cu asta avem un început de abordare jurnalistică interesantă:

45 la sută din populația României a utilizat cel puțin o dată un calculator, în scopuri de agrement sau profesionale. Ion Popescu, elev în clasa a XII-a la Liceul „Gheorghe Lazăr”, a primit primul computer acum trei ani, de ziua lui. Astăzi, el spune că o zi în care nu navighează pe Internet este o zi pierdută.

Bineînțeles, în exemplul de mai sus abstractul este populația României. Concretul este Ion Popescu.

Nut graf-ul și intrarea în beta/off

Se știe că principalele moduri de structurare a unui story de televiziune sunt: **cronologic** și după principiul **piramidei răsturnate** (informația este oferită în ordinea descrescătoare a importanței). În oricare dintre ele, este utilă o abordare teoretică de dată recentă, așa-numitul **nut graf**.

Termenul provine din prescurtarea expresiei „nut paragraph“ (paragraf-sâmbure sau paragraf-miez în traducere liberă) și a început să fie folosit la Wall Street Journal, după război. Se referă la paragraful cu caracter analitic care urmează lead-ului și are rolul de a:

- justifica publicarea/difuzarea materialului
- asigura o tranziție de la lead (capul video) către restul poveștii (intrarea pe firul cronologic la materialele epice, de pildă).

Dintre întrebările știrii, nut graful răspunde mai ales la „de ce“ și „cum“, sau: „Cu ce afectează cititorul/telespectatorul, în mod direct, informația difuzată?“

Gândirea în astfel de termeni teoretici este utilă deoarece nut graful poate fi considerat intrarea în beta sau off-ul de imagine. Un nut graf bun nu depășește lungimea unui paragraf normal de text (trei-patru fraze).

Exemplu:

Lead (cap video): factual, recent, inedit

Parlamentarii PSD care nu au prins locuri pe noile liste electorale au depus un memoriu la conducerea partidului de guvernământ. Ei cer urgentarea unei legi a pensiilor pentru foștii senatori și deputați, care ar urma să le asigure acestora venituri bune după ieșirea de pe scena politică.

Nut graf (intrarea în beta): teoretic, interpretativ, de ce difuzăm materialul?

Dacă toți cei 143 de parlamentari excluși de pe listele PSD, PNL, PD și PRM ar primi pensii de câte 40 de milioane de lei net, cât prevede proiectul, fiecare din cele 23 de milioane de români ar trebui să scoată din buzunar 248 de lei, lunar, pentru întreținerea parlamentarilor pensionari.

Corpul materialului (leadul detaliat)

Conducerea PSD promisese propriilor membri elaborarea unui proiect de lege privind pensiile foștilor parlamentari, dar proiectul nu a ajuns încă la nici una dintre camere. Un grup de viitori foști senatori și deputați s-a adresat printr-un memoriu lui Adrian Năstase pentru urgentarea proiectului. Cei 47 de semnatari ai memoriului îl acuză pe președintele PSD de „nerespectarea cuvântului dat din motive electorale“. Parlamentarii susțin că PSD a tergiversat depunerea proiectului fiindcă apariția lui la Camere ar fi agitat spiritele în pragul campaniei electorale.

Etc.

Imaginile de off sau ilustrația de beta pot fi date de la nut graf. Fraza abstractă poate fi bine susținută cu cadre neutre. O altă abordare a exemplului de mai sus ar fi putut pune efectele chiar la început:

Dacă legea privind pensiile parlamentarilor va fi adoptată, fiecare român ar trebui să scoată din buzunar 250 de lei, lunar, pentru întreținerea politicianilor ieșiți la pensie. Parlamentarii PSD care nu au prins locuri pe listele electorale pentru viitorul parlament au depus un memoriu...

Prescurtările

O regulă elementară, în jurnalism, este că nu putem folosi o prescurtare (acronim) dacă nu menționăm, în prealabil, denumirea desfășurat.

Nu: *Programul SAPARD va fi implementat și în satele din Oltenia prin...*

Ci: *Programul pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală al Uniunii Europene va fi implementat și în satele din Oltenia prin...*

Sunt admise acronimele cunoscute, care eventual vor fi explicate în frazele următoare:

UNESCO a răspuns favorabil cererii României ca lucrările pentru Canalul Bîstroe să fie oprite. Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură a remis României o notă...

Un acronim foarte cunoscut ca ONU sau PNL nu are nevoie de nici o explicație.

4. REGULI SPECIFICE REALITATEA TV

Anglicisme

Limba română e într-o evoluție accelerată după 1989, iar dicționarele nu pot ține pasul cu ea. Una din mutațiile lexicale importante este preluarea cu sau fără discernământ a unor cuvinte din limba engleză. În cea mai mare parte, anglicismele vor fi evitate, fiindcă un public de dimensiunile celui pe care îl țintim nu are cunoștințe suficiente de limba engleză pentru înțelegerea termenilor respectivi. Atunci când un termen precum *chat*, *show-biz* sau *tuning* se impune, vom da și o explicație în română a lui, gen „discuție prin Internet”. Se acceptă fără explicații numai anglicismele din categoria: *dance*, *mouse*, *manager*, *marketing*, *scanner*.

Scrierea cifrelor mici și mari

Numerele de la unu la zece se scriu la Realitatea TV cu cifre arabe: 1, 2, 3...

Conform normei în vigoare, ele ar trebui scrise cu litere. În titlurile (headlines) și pe prompterul Realitatea TV, scrierea cu cifre e necesară din motivul scurtimii. Vom scrie cu cifre arabe și în textele de montaj, pentru unitate.

Atribuirea

Tendința actuală, de a pune declarația înaintea sursei (atribuirii), urmărește impactul în detrimentul eticii și al firescului:

„România este în pragul unui dezastru național din cauza PSD“, a afirmat Traian Băsescu.

Evident, declarația ar fi avut o cu totul altă greutate dacă ar fi venit din partea unui membru marcant al PSD, ca Adrian Năstase. Ideea de a titra „România în pragul dezastrului“ ar fi și mai nefericită.

Atribuirea se face de regulă înaintea afirmației:

Traian Băsescu a afirmat că România este în pragul unui dezastru național din cauza PSD.

Această topică are avantajul de a fi și cea a limbii vorbite, deci e mai firească pentru receptor. În plus, citatul se transformă în vorbire indirectă. Cu alte cuvinte, prezentatorul sau editorul de voce nu va mai avea dificultăți în marcarea ghilimelelor.

Un alt avantaj al atribuirii înaintea declarației este faptul că vorbirea indirectă permite scurtarea și ordonarea declarației, dacă aceasta este redundantă.

Există și cazuri care justifică atribuirea după declarație (vezi „Scriitura și decupajul jurnalelor de doi - Dialogul“). Ele sunt însă mult mai puțin numeroase decât în prezent.

Excepție face în totalitate stilul de redactare a crawl-ului, care se subordonează uzanțelor cuvântului scris. Aici, declarația vine înaintea atribuirii, fiindcă prin marcarea cu ghilimele are mai multă greutate. În vorbire, chiar cu cititorul cel mai bun, ghilimelele nu se văd ca pe pagina tipărită.

„Realitatea TV” nu se declină

Vom scrie/spune, de regulă:

Reporterul Realitatea TV, Jurnalul Realitatea TV, corespondentul Realitatea TV.

Așa cum se observă, este vorba de o abatere de la normele limbii literare (genitiv-dativul normal este *Realității TV*). Abaterea este justificată de considerente de marketing: brandul Realitatea TV este alterat prin declinare.

Există cel puțin o excepție - *Întrebările Realității* -, care este la rândul ei justificată de calambur.

Lungimea capetelor video, a materialelor montate și off-urilor

Capete video

1. Capete video de 1: 20-30 de secunde
2. Capete video de 2: 30-45 de secunde
3. Intro-uri pentru jurnale mari de doi prezentatori, capete video de main-uri, capete video pentru live-uri deosebite: 1 minut.

Materiale montate (beta)

Lungimea normală a unui material beta este de 1 minut și 10 secunde (fără cap video, deci 1 minut și 30 de secunde cu cap video de 1 prezentator).

Off-uri

Lungimea normală a unui text de off este de 30 de secunde (la care se adaugă și capul video de 20 de secunde, cu un total de 45-50 secunde). Proporția dintre capul video și textul de off este de aproximativ 1:3.

Off-urile cu sincron și off-urile cu ambianță au dimensiunile unui material beta.

Excepții

Se fac numai cu aprobarea expresă a editorului și producătorului care coordonează jurnalul respectiv.

Semnalele de prompter

Din motive tehnice, ghilimelele din limba română nu pot fi importate de editorul de știri Web News. În locul lor se vor folosi câte două semne de apostrof succesive: ” la închiderea și la deschiderea citatelor.

Cuvântul „nu“ se scrie cu majuscule - „NU“ -, pentru ca prezentatorii să-l poată accentua.

Decupajul jurnalelor de doi prezentatori se realizează prin apariția pe prompter notațiilor prezentate mai jos, pe coloana din stânga. Pe coloana din dreapta se află notațiile care trebuie trecute de editori în câmpurile de cap video și off, pentru apariția pe prompter a caracterelor bold:

PG EL: [PG EL]
PG EA: [PG EA]
PP EL: [PP EL]
PP EA: [PP EL]

Programul de editare Web News realizează automat următoarele operațiuni:

Imaginile de off sunt introduse și scoase de pe prompter prin: ***

Materialul montat este introdus prin: **BETA**

Celelalte reguli (titlul intern al știrii, decupajele standard etc.) se găsesc în documentele elaborate de producătorul general.

Scriitura și decupajul jurnalelor de doi

Convenția dramatică la care ne raportăm atunci când scriem un jurnal de doi este:

Un cuplu aflat în casa ta, a telespectatorului, îți spune o poveste (anunță un fapt).

De aici decurg câteva tipuri de discurs:

1. povestirea în doi, în care cei doi redau pe rând ideile povestirii (așa-numitul „rupt al capetelor video“ pe fraze,)
2. monologul unuia din prezentatori, întrerupt de celălalt
3. dialogul prezentatorilor.

1. Povestirea în doi

Pornim de la principiul „frază și planul“:

PG EA: Un cadavru a fost găsit la doar câțiva metri de o mașină accidentată.

PG EL: Cel care trebuie să dea explicații este Adrian Iordache, fotbalist la Dinamo București.

PG EA: Sportivul a fost implicat, aseară, într-un grav accident de circulație la intrarea pe autostrada București - Pitești.

PG EL: În mașina fotbalistului se mai aflau o prietenă și doi colegi de echipă de la Dinamo.

Este modalitatea cea mai simplă de a decupa un cap video pentru doi prezentatori; la o analiză mai atentă, mai eficient e un algoritm de tipul „ideea și planul“, care permite atât ruperea frazelor între prezentatori, cât și repartizarea a mai mult de o frază la un prezentator.

2. Monologul întrerupt

Ne mai putem imagina că povestea cade în cea mai mare parte în sarcina unuia din cei doi prezentatori și că acesta este întrerupt din când în când de celălalt. Să luăm un exemplu de decupaj clasic:

(...)PG EA: Tot astăzi, inculpații care ar fi trebuit audiați au cerut un nou termen, din cauza absenței apărătorilor.

PG EL: Printre cei chemați să răspundă la întrebările anchetatorilor se numărau polițiștii Viorel Pauliuc și Robert Herghelegiu.

PG EA: Ceilalți erau Laurențiu Cosma, zis Chioru', Iulian Bocu, zis Calu', și Ion Popescu, zis Tamango, Regele Cimitirelor, adus la Parchet direct de la spitalul penitenciarului Jilava, unde a fost operat de hernie.

PG EL: Instanta a mai decis că mama celor doi frați Cămătaru va fi cercetată în libertate.

„Întreruperile“ se realizează acolo unde, sintactic, există intercalări în frază:

(...)PG EA: Tot astăzi, inculpații care ar fi trebuit audiați au cerut un nou termen, din cauza absenței apărătorilor.

PG EL: Printre cei chemați să răspundă la întrebările anchetatorilor se numărau polițiștii Viorel Pauliuc și Robert Herghelegiu.

PG EA: Ceilalți erau Laurențiu Cosma...

PG EL: ...zis Chioru'...

PG EA: ...Iulian Bocu...

PG EL: ...zis Calu'...

PG EA: ...și Ion Popescu...

PG EL: ...zis Tamango, Regele Cimitirelor...

PG EA: ...adus la Parchet direct de la spitalul penitenciarului Jilava, unde a fost operat de hernie.

PG EL: Instanta a mai decis că mama celor doi frați Cămătaru va fi cercetată în libertate.

În cazul de mai sus, a fost vorba de atribute. Mai pot fi decupate astfel apozitiile, construcțiile incidente, parantezele, subordonatele atributive etc.

3. Dialog

Poate fi folosit doar cu economie în scriitura de știri. Efectele sunt totuși interesante. Evident, din punct de vedere regizoral înseamnă că prezentatorii se vor privi unul pe celălalt.

PG EL (spre cameră): În România nu există rețele de crimă organizată.

PG EA (spre EL): Cum adică nu există?!

PG EL (spre EA): Așa susțin frații Cămătaru, (spre cameră) care mai spun că nici ei și nici

membrii familiei lor nu au legături cu astfel de rețele.

PG EA: Nuțu și Sile Cămătaru precizează că există nereguli în ancheta lor și cer să fie judecați de alți magistrați.

Clasificarea de mai sus are mai curând un scop pedagogic. Replica de la „Dialog“ poate fi considerată și ca o întrerupere ș.a.m.d. Exemplele urmăresc doar să arate că, așa cum este enunțată, convenția care stă la baza scrisului pentru doi prezentatori e mult mai elastică și permisivă de cum ar părea la prima vedere. Nu e vorba de o rupere mecanică a textului pe fraze și nici de jumătăți de fraze împărțite stupid, ca în cuplurile de comici de mâna a doua.

Reguli de titrare

Titlurile Realitatea TV sunt compuse, în noua formă grafică, din:

- **titlu** (max. 30 caractere) și
- **subtitlu** (max. 100 caractere).

Ele înlocuiesc locația și headline-ul din vechiul proiect.

Subtitlul este o explicitare a titlului:

Panică la Bagdad

O mașină-capcană a explodat, dar nu s-au înregistrat victime

Regulile de titrare Realitatea TV sunt următoarele:

- ca tot, titlul și subtitlul trebuie să redea pe scurt conținutul știrii
- subtitlul va conține în general un predicat la diateza activă
- atunci când predicatul e nominal, copula (*este*) poate totuși lipsi, fiindcă nu aduce un plus de dinamism: *Cămătarii, arestați pentru trafic de droguri*
- ghilimelele vor fi evitate pe cât posibil, fiindcă fac titlul ilizibil. Practica folosirii ghilimelelor pentru sensuri figurate sau ironii are o slabă valoare stilistică și este de regulă semnul unei cunoașteri aproximative a limbii române
- întrebările nu sunt admise
- prezentul cu sens de trecut (*Stolojan se retrage din cursă*) este recomandat în situațiile în care acțiunea are urmări și în prezent, prin contrast cu acțiunile încheiate (*O mașină-capcană a explodat la Bagdad*).

Formule de adresare în Jurnalele Realitatea TV

Deschiderea și închiderea jurnalelor

Jurnalele Realitatea TV se deschid cu formula:

Doamnelor și domnilor, bună dimineața (ziua, seara)!

Numele prezentatorilor vor fi menționate în textul introductiv doar în primele luni de după relansarea postului. După ce prezentatorii din noua formulă vor dobândi notorietatea dorită, se poate renunța la ele.

și se închid cu:

- *La revedere*, dacă prezentatorii care rostesc formula vor reveni în studio a doua zi
- *Pe curând*, dacă prezentatorii care rostesc formula vor reveni în studio la jurnalul orei următoare.

Inovațiile sunt admise, dar ele nu trebuie să altereze sensul formulelor de mai sus.

Introducerea corespondenților, reporterilor și trimișilor

Jurnaliștii care fac relatări din teren pentru Realitatea TV sunt de trei tipuri:

- reporteri, dacă relatează evenimente ce au loc în București sau au fost trimiși din București pentru a relata un eveniment restul țării
- trimiși speciali, dacă relatează evenimente din afara țării
- corespondenți, dacă au transmis de regulă dintr-o localitate aflată înăuntrul sau în afara țării.

Formulele de introducere a jurnaliștilor care intră în direct nu conțin în mod obligatoriu denumirile de mai sus. Ele vor fi avute în vedere pentru titraje; în text, o greșeală este doar introducerea unui trimis special ca „reporter“ și altele de acest fel.

*Ghid redactat de Iulian Comanescu
Control filologic: Liviana Tane*